

Conacul de Luni - 40

ediție îngrijită de
Ion Bogdan Lefter, Călin Vlasie

CARTEA ROMÂNEASCĂ

După 40 de ani

Cenacul de Luni – 40

Ediție îngrijită de

ION BOGDAN LEFTER, CĂLIN VLASIE

Cuprins

După 40 de ani / 5

Cuvântul profesorului de literatură / 9

Nicolae Manolescu: Scrisoare deschisă adresată luniștilor / 9

Evocări la mese rotunde / 13

Cenaclul de Luni peste mode și timp.

O convorbire colegială – cu Nicolae Manolescu, Mircea Cărtărescu,

Magda Cârneci, Bogdan Ghiu, Florin Iaru,

Ion Bogdan Lefter, Doru Mareș / 13

25 de ani de la interzicerea Cenaclului de Luni –

cu Nicolae Manolescu, Andrei Bodiș, Romulus Brâncoveanu,

Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Radu Călin Cristea,

Gheorghe Ene, Augustin Frățiță, Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Ion Bogdan

Lefter, Doru Mareș, Alexandru Mușina, Marius Oprea, Petruț Pârvescu,

Simona Popescu, Radu Sergiu Ruba, Călin Vlasie, Ion Zubașcu / 34

Amintiri de cenacliști / 74

Carmen-Francesca Banciu: Un fel de canon, poate / 74

Romulus Bucur: Cei mai frumoși ani/*The Way We Were* / 76

Magda Cârneci/Magdalena Ghica: O schimbare

de paradigmă care continuă / 80

Horia Gârbea: Bucurii și nostalgii / 83

Liviu Georgescu: La Cenaclul de Luni / 87

Bogdan Ghiu: Literatura în direct și pe viu / 90

Ioan Groșan: Autobuzul generației / 94

Viorel Padina: Postmodernizarea literaturii române / 95

Daniel Pișcu: Un vis de care nu mă despart / 104

Cristian Teodorescu: Un aer de familie / 105

Șerban Tomșa: Un cenaclu, o generație, o direcție literară / 107

Matei Vișniec: Cenaclul tinereții mele lunedìste... / 118

Alți optzeciști la cenaclu / 123

Nichita Danilov: Impresii de marți despre Cenaclul de Luni / 123

Marta Petreu: Luni, sigur, dar în care an? / 127

Simona Popescu: Totu-i vis și armonie... / 128

Lucian Vasiliu: O seară de luni spre... duminică / 131

3 portrete de lunedìști / 136

Mircea Cărtărescu: Nichi (Nicolae Manolescu) / 136

Doi dintre noi (Traian T. Coșovei) / 139

Vocea finală (Mariana Marin) / 143

2 interviuri despre Cenaclul de Luni / 145

Cenaclul de Luni ca fenomen cultural, literar și social

Interviu cu Călin Vlasie / 145

Cenaclul de Luni, alternativa subversivă la Cenaclul Flacăra

Interviu cu Doru Mareș / 160

Jurnal lunedìst / 164

Ion Bogdan Lefter: Jurnal de cenaclu

(octombrie-decembrie 1982)

(text integral) / 164

Critici de azi despre Cenaclul de ieri/de Luni / 177

Iulian Boldea: Cenaclul unei generații poetice / 177

Cosmin Ciotloș: Viața și opiniile Cenaclului de Luni / 185

Gabriel Coșoveanu: Privire fugace, prin două aplicațiuni / 193

Ioan Cristescu: Spiritul unui cenaclu / 197

Gellu Dorian: Schimbarea de care era nevoie / 199

Gabriela Gheorghisor: Cenuclul de Luni –
matricea unei noi generații de creație / 201

Dan Gulea: Olandezul / 208

Marius Miheț: Discojunimiștii / 215

Felix Nicolau: Ar fi fost nasol fără de / 216

Ovidiu Pecican: Poezie și societate civilă / 217

Irina Petraș: Divagări (in)utile / 223

Vasile Spiridon: Un cenuclu de luni și luni de zile / 227

Cenuclul de Luni în arhiva Securității / 230

Daniel Puia-Dumitrescu: Dosarele membrilor Cenuclului de Luni
(fragment) / 230

Ioana Diaconescu: Scriitori în Arhiva CNSAS – un documentar
(fragment) / 250

Arhivă foto 1976-1987

COMENZI - CARTEA PRIN POȘTA

EDITURA CARTEA ROMÂNESCĂ - PARALBA 43

Str. Florii Golești 130, cod 110174, Pitești, Jud. Argeș

Tel: 0248 622 130; 0753 040 444; 0751 347 918

Tel. Fax: 0248 714 333; 0248 637 439; 0248 637 493

E-mail: comenzi@edituracartea.ro

Web: www.edituracartea.ro

Tiparul executat în tipografia Editurii Paralela 43

E-mail: tipografie@edituracartea.ro

Evocări la mese rotunde

Cenacul de Luni peste mode și timp

O convorbire colegială – cu Nicolae Manolescu, Mircea Cărtărescu, Magda Cârneci, Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Ion Bogdan Lefter, Doru Mareș

Cenacul de Luni a demarat la 3 martie 1977 și a funcționat până în iulie 1983, cu pauze doar pentru vacanțele studentești de vară. Și-a ținut ședințele săptămânale la Casa Studenților „Grigore Preoteasa”, în spatele Operei, ca un cenacul al Centrului Universitar București. Din partea Facultății de Filologie, „coordonator” a fost profesorul și criticul Nicolae Manolescu. Era un cenacul mai ales de poezie, deși nu numai. Dintre membrii cenaculului, au publicat până azi cel puțin o carte de versuri: Romulus Bucur, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Magda Cârneci (Magdalena Ghica), Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Ion Bogdan Lefter, Mariana Marin, Alexandru Mușina, Domnița Petri, Ion Stratan, Elena Ștefoi, Matei Vișniec, Călin Vlasie. Membri ai Cenaculului care n-au reușit să debuteze în volum (intrând – eventual – în volume colective): Romulus Brâncoveanu, Horia Gârbea, Doru Mareș, Viorel Padina, Dinu Regman. Între mulți alții, au citit în cenacul de-a lungul anilor poeții: Liviu Antonesei, Andrei Bodiș, Dumitru Chioaru, Nichita Danilov, Caius Dobrescu, Sergiu Filip (Paul Daian), Ion Monoran, Ioan Morar, Ion Mureșan, Marius Oprea, Marta Petreu, Simona Popescu, Petru Romoșan, Radu Sergiu Ruba, Eugen Suciu, Marcel Tolcea, Doina

Tudorovici, Lucian Vasiliu, Andrei Zanca. Plus numeroși prozatori și esești astăzi cunoscuți, cu cărți publicate. (I.B.L.)

ION BOGDAN LEFTER: Stimați colegi, ne-am adunat pentru a discuta despre Cenaclul de Luni. Cenaclul de Luni, putem spune, reintră în legalitate. După cum se știe, a fost interzis în toamna lui 1983, nu ni s-a permis să ne mai adunăm, deși devenise o instituție a literaturii noastre. Se afirmase acolo un număr destul de mare de scriitori, ei începuseră să publice deja cărți, critica scria despre acei poeți și despre Cenaclu. Putem acum, în noul context istoric, politic sau cum vrem să-i spunem, reconstitui ce-a fost acolo, putem să luăm firul de la început. Eu vă propun, în ce vom discuta, să nu facem niște simple amintiri anecdotice, să reconstituim mai puțin întâmplări, portretistică, lucruri care țin de reconstituirea strict documentară, și să încercăm să facem o analiză a ce a însemnat acest Cenaclu ca instituție culturală pentru literatura momentului și chiar pentru istoria literaturii. Eu am izbutit să scriu odată într-un articol că acest cenaclu, împreună cu Junimea care a lansat *Desantul*, continuă tradiția cenaclurilor mari ale literaturii române, Junimea și Sburătorul. Am fost atacat în urma aceluia articol, îmi mențin opinia și vă invit să v-o spuneți și dv., să încercăm să facem o discuție despre Cenaclul nostru, ce a fost, ce a însemnat, cum a fost interzis și de ce, având în vedere sensurile sale mai profunde pentru literatura noastră.

FLORIN IARU: Grupuri separate de scriitori tineri reuniți în jurul Universității, deci de la Filologie, de la Filozofie, încă mai exista Psihologia pe vremea aceea, din tot perimetrul bucureștean, au încercat de mai multe ori să se reunească într-un cenaclu independent, de-a lungul timpului, asta începând de prin 1974 până în '77. Au existat și propuneri aberante, ca în fruntea acestui cenaclu să se afle o persoană semi-politică, semi-literară, care să ne poată apăra într-un fel, întrucât cam toți cei care scriam în acea perioadă aveam un renume destul de rău în acel mediu universitar. Caracterizarea făcută celor mai mulți era de „bășcălioși”, „intimiști”, „obraznici”, „impertinenți”, lucru care ne-a adus destule neplăceri atât la festivalurile de artă studențească, cât și în presă. Acea persoană de care vorbesc este Ion Dodu Bălan. Din fericire, cei mai mulți au sărit în sus din cauza obtuzității

recunoscute a acestei persoane și, într-o zi, într-o bună zi dintr-un an celebru, în luna martie a anului 1977, colegul nostru Radu Călin Cristea a avut, în sfârșit, ideea genială, care pe urmă a reușit să ne strângă pe toți în jurul unui nucleu și care s-a putut dezvolta ulterior. Domnul Manolescu cunoaște mai bine aceste împrejurări, având în vedere că a și discutat atunci condițiile de înființare.

NICOLAE MANOLESCU: Dă, pot să spun următorul lucru, că, într-un fel, Cenaclul a reflectat o necesitate obiectivă. Era limpede că apăruseră suficiente forțe literare în Universitate, mă rog, nu numai în Universitate, ci și în celelalte institute de învățământ superior, în general între studenții Capitalei și chiar din țară, cum ne-am dat seama pe urmă. Doar că înființarea Cenaclului n-a venit automat, ca un ecou al acestei stări de lucruri. Florin Iaru are dreptate: pentru a se putea înființa în acel moment acel Cenaclu era nevoie de o anumită diplomație, de o anumită politică literară. Eu n-am știut, de pildă, de propunerea ca Dodu Bălan să conducă acel Cenaclu, dar știu de propunerea ca el să fie condus de Pompiliu Marcea, care a fost găsit nu știu de către cine, n-am nici cea mai vagă idee, potrivit pentru a împăca și politica, și literatura. Pompiliu Marcea, însă, s-a derobat. M-a căutat pe mine și m-a întrebat dacă aș vrea să mă ocup de acest cenaclu. Mai mult nu știu: dacă a fost inițiativa lui, dacă a fost învățat să facă chestia asta, habar n-am...

ION BOGDAN LEFTER: Rămâne și el cu ceva în istoria literaturii române... (*râsete*)

NICOLAE MANOLESCU: Da. Fapt este că eu, care aveam mai degrabă o experiență negativă în materie de cenacluri (încercasem pe vremuri să mă ocup de unul de la Politehnică și de altele, fără succes), am ezitat, am cerut timp de gândire, pentru că nu știam exact pe ce se poate conta. Mă rog, informându-mă și vorbind cu Crohmălniceanu și cu alții care cunoșteau deja o parte din literatura, mai ales din proza care începea să se facă, mi-am dat seama că de data asta s-ar putea să nu mai fie un eșec. Nu mai țin minte acum dacă intuiția asta a mea se baza pe foarte multe fapte reale sau era doar o dorință pe care o luam drept realitate. Fapt e că până la urmă, cum știți cu toții, întâlnirea s-a produs.

BOGDAN GHIU: A fost „cutremurătoare”...

NICOLAE MANOLESCU: A fost cutremurătoare pentru că era cât pe-aci să nu mai fie deloc dacă noi ne întâlneam în ziua de vineri, cum ne propuseserăm inițial, în sala în care am început, în care a debutat acest Cenaclu cu o zi înainte. Probabil că nu toți, dar unii cu siguranță rămâneau, poate, în istoria literaturii române, dar nu în istoria Cenaclului.

MAGDA CÂRNECI: Vineri, 4 martie...

NICOLAE MANOLESCU: Vineri, 4 martie 1977, da. Deci, Cenaclul a plecat la drum în aceste condiții, în care eu aveam doar vagi intuiții și informații despre literatura tânără care se face, ea nu răzbea în momentul acela în presă și în publicații, în edituri – și era, într-un fel, normal, pentru că majoritatea autorilor erau foarte la început, și mai ales pentru că tipul de literatură pe care îl făceați voi pe atunci n-avea practic cine știe câte șanse să fie tipărit imediat. Deci, așa a început Cenaclul. Radu Călin Cristea ar putea să mai ofere anumite amănunte concrete, pentru că el a fost cel care s-a ocupat, de fapt, în mod concret, de primele noastre întâlniri, de felul cum ne-am organizat din mers, fără să știm foarte bine ce-o să facem. Doar atât am știut de la început, că vine fiecare și citește, fără o cenzură prealabilă, asumându-ne riscul de a se citi și lucruri care pot să producă mai târziu valuri, mai mici sau mai mari. Cum s-a și întâmplat, de altfel. Valurile s-au produs și cel mai mare dintre ele a măturat Cenaclul. Dar asta după șase ani și jumătate.

FLORIN IARU: Important ar fi de spus că toți cei care au intrat în acest Cenaclu sau majoritatea nu-și propuneau de la început o ideologie literară clară. De altfel, discuțiile purtate în acea perioadă au fost fără un anumit cap și fără o anumită coadă. Erau, în primul rând, luări de poziție împotriva unui tip de literatură care înflorise mai ales printre debutanții acelei perioade, care era agreat de editurile din toată țara, împotriva căruia ne ridicaserăm într-un fel sau altul. Noi îl denumisem „neo-pășunism”, în care cuvintele tindeau să se îndeparteze tot mai mult de real și de realitate. Din obișnuința săptămânală de a vorbi, de a fi ascultat și de a-i asculta pe ceilalți, a început încetul cu încetul să iasă la iveală o atitudine literară, o direcție care s-a impus în cadrul Cenaclului de Luni și care l-a făcut mai târziu celebru, atât în sens negativ, cât și pozitiv, deoarece foarte mulți prieteni

de-ai noștri din provincie au avut impresia, la un moment dat, că noi inventăm o elită, că excludem din literatură pe mulți dintre congenerii noștri și că Bucureștiul vrea să iasă încă o dată în față.

NICOLAE MANOLESCU: Într-un fel, Cenaclul a debutat ca mișcările de avangardă din prima parte a secolului, cu manifeste și cu programe. Firește, cei din Cenaclu știam toți că în spatele acestor manifeste există și o literatură: mai coaptă sau mai crudă, mai bună sau mai rea, dar există. Din afară, însă, literatura nu se vedea. Nepublicându-se, lumea credea că, de fapt, Cenaclul de Luni este în primul rând un cenaclu de tineri scandalagii care vor să răstoarne ordinea literară în vigoare prin cuvântări, manifeste și programe. Ciudățenia fiind că unele din aceste lucruri au apărut în presă înaintea textelor literare. Așa, de fapt, opinia publică a luat contact cu Cenaclul de Luni, în primul rând prin aceste texte. Ele mergeau în Cenaclu, cum știți, în subsidiar, unele din ele eu nu le-am citit, nu le-am auzit în Cenaclu, le-am citit și am aflat pe urmă de ele. Dar așa s-a întâmplat în contextul de atunci, să iasă primele la iveală și lumea să-i judece pe cenacliști după manifeste și nu după literatură, care uneori s-a amânat cu anii.

ION BOGDAN LEFTER: Eu v-aș contrazice într-un anumit punct. Și anume, cred că putem folosi termenul de „program” în două sensuri: în sensul articolelor sau luărilor de poziție care au fost exprimate atunci, dar și într-un sens global, teoretic. Există lucrurile care au ținut de imediat – ce spunea Florin legat de antipășunism, de refuzul anumitor tipuri de poezie – și se poate vorbi, pe de altă parte, despre o a doua etapă programatică a poeziei Cenaclului de Luni și a literaturii generației noastre în ansamblu, de a doua jumătate a deceniului care se încheie: etapa în care am început să discutăm coerent, în articole teoretice, în care am început să facem anchete, mese rotunde, dezbateri și așa mai departe...

NICOLAE MANOLESCU: Această etapă nu mai privește Cenaclul, de fapt.

ION BOGDAN LEFTER: Nu mai privește Cenaclul, dar ideologia propriu-zisă a acestei generații, care a plutit la început într-o stare de confuzie, de latență ideologică, a cristalizat într-un program lucid, articulat în jurul unor concepte specifice (în primul rând cel de post-modernism, cu toate consecințele lui – biografism, intertextualitate

și toate celelalte) abia în a doua jumătate a deceniului care s-a încheiat, și lucrul acesta mi se pare foarte prețios tocmai pentru că dovedește că finalmente o imagine a acestei literaturi a emanat din ea însăși și nu a premers-o. Adică, până la urmă, ceea ce noi începem să fim de acord că reprezintă literatura noastră și n-a ieșit din niște programe de primul soi, pe care textele să fi venit ulterior și să le fi ilustrat într-o măsură mai mare sau mai mică, dar fatalmente infidel.

MIRCEA CĂRTĂRESCU: Mi se pare extraordinar, trebuie să spun de la început, că acest *mit* al Cenaclului de Luni nu se stinge odată cu trecerea timpului, dimpotrivă, apare mai puternic și mai aureolat la generațiile foarte tinere. Am avut ocazia cu alți colegi ai mei să particip la niște tabere naționale de creație literară ale elevilor de liceu din toată țara. Ei bine, acești elevi de liceu, probabil citind unele lucruri în presa literară sau probabil ascultând niște ziare vorbite, ca să zic așa, au acum o imagine absolut mitică despre Cenaclul de Luni. Am fost pur și simplu uimit de faptul că acești copii, acești adolescenți, scriitori în formare, cei mai mulți dintre ei fără o mare cunoaștere a literaturii, au totuși sentimentul acesta, că acum câțiva ani, în centrul universitar București, s-a întâmplat ceva într-un cenaclu deosebit. Ce a fost cu adevărat deosebit în acest Cenaclu, pentru că trebuie să spun de la bun început că atmosfera care a existat acolo n-am întâlnit-o în niciun alt cenaclu pe care l-am frecventat? Ce era extraordinar? Faptul că la acest cenaclu o literatură s-a construit din mers, sub ochii noștri, că noi am făcut din mers o poezie care pe-atunci părea și chiar era foarte nouă, foarte nouă față de ce se făcea de către alții în acel moment. Această poezie s-a construit treptat, de-a lungul a câțiva ani. Au existat niște nuclee de cristalizare pe care eu le-aș numi cu numele unor oameni. Au existat două nuclee mari, unul de la Filologie, altul de la Filozofie, și întâlnirea dintre ele a fost absolut benignă. În nucleul de la Filologie eu aș da doar câteva nume de poeți pe care eu personal, care am venit mai târziu la Cenaclu, îi admiram foarte mult (și doream foarte mult să fiu alături de ei): Florin Iaru, Traian T. Coșovei, Alexandru Mușina, Ion Stratan. De la Filozofie veneau Matei Vișniec, Elena Ștefoi, Călin Vlasie, Viorel Padina și așa mai departe. Întâlnirea acestor poeți, întâlnirea acestor aproximativ 10-12 poeți de valori foarte apropiate,

confruntarea ideilor lor literare, care nu erau la început foarte asemănătoare, toate acestea au dus la cristalizarea unui model literar, unui model poetic și a unei „noi sensibilități”, așa cum am numit-o atunci. Aceste lucruri s-au făcut din mers, s-a ajuns la o poezie coerentă, cu foarte multe asemănări, la fel de multe ca și deosebirile, între poeții respectivi...

FLORIN IARU: Erau asemănări de atitudine în ce privește arta poetică și erau deosebiri de tehnică și de viziune.

MIRCEA CĂRTĂRESCU: Sigur, asta urmează să discutăm în continuare. Deocamdată eu vorbesc de modelul foarte mare. Și, în al doilea rând, dincolo de acest model, ceea ce deosebește Cenaclul de Luni de alte cenacluri a fost, cu totul ieșită din comun, confruntarea pentru stabilirea unei ierarhii. A fost o emulație extraordinară, o emulație cum n-am întâlnit în alte locuri. Practic, fiecare lectură aducea o schimbare în ierarhia poetică stabilită și recunoscută de către membrii Cenaclului. În momentul în care unul dintre poeți citea ceva nou și frapant, ceilalți toți, aproape ca într-un film mut, fugeau acasă și scriau cu disperare, pentru ca la următoarea ședință să citească ceva și mai bun, și mai eclatant. Acest lucru se făcea sub ochii noștri, era ceva cu totul uimitor. Iar al treilea lucru pe care aș vrea să-l spun în privința originalității acestui Cenaclu era atmosfera generală de sărbătoare poetică, pentru că trebuie spus că Cenaclul de Luni a fost mai ales un cenaclu de poezie. Tot ceea ce se petrecea acolo, lecturile de poezie, discuțiile și, la sfârșit, tradiționalul cuvânt, foarte lung de obicei, al domnului Manolescu, totul era parcă luminat pe dinăuntru, în cenușiul din ce în ce mai puternic al vieții noastre politice, sociale și așa mai departe de atunci, era un punct de lumină care atrăgea fluturii și moliile lumii literare. A fost extraordinar.

FLORIN IARU: ...În primul rând, prin calitatea textelor, iar în al doilea rând, lucrul important, prin extraordinarul excurs critic pe care îl executau chiar poeții și care, în felul acesta, într-un proces de *feedback*, își corectau și-și revedeau atitudinea, programul estetic. Pentru că un cenaclu nu este făcut numai din valoarea textelor citite, ci în primul rând de coeziunea (nu de „bisericuța”) și valoarea discuțiilor ulterioare, pentru că acolo se puneau probleme foarte grele de teorie a literaturii, de istorie a literaturii, de prospectare a pieței literare.